

Мацько Віта Андріївна,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-4149-8744

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано організаційно-правове забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності Національної поліції України. Наведено перелік спеціальних засобів, які поліцейські на практиці застосовують найчастіше, та охарактеризовано порядок їх застосування. Висвітлено проблемні питання правового регулювання застосування спеціальних засобів. Запропоновано шляхи удосконалення організаційно-правового забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності Національної поліції України.

Ключові слова: спеціальні засоби, Національна поліція України, правове регулювання, кийки, кайданки, засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, службові собаки.

Реформування системи органів внутрішніх справ України дало змогу корегувати завдання та функції сучасної поліції, запровадити нові підходи до проходження служби, розробити новітні критерії оцінки служби поліцейських. Таке формування нової системи функціонування поліції спрямоване задля належного забезпечення прав і свобод громадян, своєчасного попередження правопорушень і реагування на них. Для реалізації покладених на поліцію завдань вона в межах своєї компетенції може застосовувати заходи примусу, які зі свого боку можуть обмежувати права і свободи громадян. Саме тому питання належної регламентації порядку застосування поліцією заходів примусу, зокрема спеціальних засобів, набуває особливої актуальності.

Метою цієї статті є дослідження сучасного стану організаційно-правового забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності Національної поліції України та визначення шляхів його удосконалення.

Питання правового регулювання застосування заходів примусу було предметом дослідження багатьох вчених, серед яких: Бандурка О., Баськов В., Бахчеван Є., Голосніченко І., Мінка Т., Мкртчян Р., Покайчук В., Фролов О., Цуркан О. та ін. Окремі проблеми правових підстав і порядку застосування спеціальних засобів як заходів примусу у своїх роботах висвітлювали: Бочек О., Ковальова О., Лук'янчиков Б., Мукоїда Р., Павленко С., Рижонек Є., Світличний В., Селюков В. та ін. Однак детального вивчення організаційно-правового забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності Національної поліції України зроблено не було.

© Matsko Vita, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.4\(62\).8](https://doi.org/10.36486/np.2023.4(62).8)

Issue 4(62) 2023

<https://naukaipravookhrona.com/>

Застосування спеціальних засобів як засобів примусу у діяльності поліції, зокрема і загалом в правоохоронних органах, не є новим правовим інститутом в Україні та світі. Якщо звернутися до короткого історичного екскурсу, то до проведення реформи органів внутрішніх справ та створення сучасної поліції спеціальні засоби широко застосовувалися у діяльності міліції. Так, відповідно до Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року (втратив чинність) міліція для виконання покладених на неї обов'язків мала право застосовувати такі спеціальні засоби: наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, службових собак [1].

Крім Закону України «Про міліцію», застосування спецзасобів у діяльності міліції регулювалося окремим підзаконним нормативно-правовим актом, таким документом була постанова Ради Міністрів від 27 лютого 1991 року № 49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку» (надалі – Постанова № 49) [2]. Зазначена постанова також визначала перелік спеціальних засобів, випадки та особливості їх застосування.

Варто зазначити, що Постанова № 49 врегульовувала застосування спеціальних засобів не лише міліцією, а й іншими працівниками органів і установ внутрішніх справ, зокрема і військовослужбовцями Національної гвардії України. Станом на сьогодні Постанова № 49 втратила чинність, а застосування поліцією спеціальних засобів регулюється тільки Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII (надалі – Закон № 580) та деякими підзаконними нормативно-правовими актами.

Наприклад, якщо взяти для порівняння право військовослужбовців Національної гвардії України, які можуть залучатися до виконання завдань з охорони громадського порядку, їх право застосовувати спеціальні засоби, на відміну від поліцейських, визначено не лише в Законі № 580, а й в окремій постанові Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 № 1024 «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань» [3]. Водночас аналіз положень зазначеної постанови дозволив дійти висновку, що закріплені в ній загальні правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії України майже повністю дублюються з положенням Закону № 580, а отже, вони не визначають порядок їх застосування. На підтвердження зазначеного Павленко С. та Риженко Є. зауважують, що у жодному нормативному документі не приведені назва або навіть технічна характеристика спеціальних засобів, що дозволяється застосовувати військовослужбовцям Національної гвардії України, натомість у Постанові № 49, такий перелік наводився. Крім того, за слушним твердженням вчених, відсутність конкретного переліку з назвами та технічними характеристиками спеціальних засобів, що дозволяється застосовувати військовослужбовцям Національної гвардії України під час виконання службових завдань, створює умови для виникнення суперечливих ситуацій щодо правомірності застосування конкретного спеціального засобу [4].

Погоджуючись із думкою зазначених авторів, слід зауважити, що недосконалість чинного законодавства, яке сьогодні регулює застосування спеціальних засобів не тіль-

ки військовослужбовцями Національної гвардії України, а й поліцейськими, призводить до неоднозначного розуміння вказаними суб'єктами своїх повноважень, що в свою чергу призводить до необґрунтованого або надмірного застосування спеціальних засобів, порушення їх прав, або ж перевищення влади чи службових повноважень.

Потрібно зазначити, що у порівнянні з міліцією кількість спеціальних засобів, які поліція може сьогодні застосовувати у своїй діяльності, збільшилася майже вдвічі.

Як зазначалося нами вище, порядок та підстави застосування спеціальних засобів у діяльності поліції регулюється Законом № 580. Крім того, у частині четвертій статті 42 Закону № 580 наведено перелік спеціальних засобів, до яких належать:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби;
- 14) засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем [5].

Враховуючи значну кількість видів спеціальних засобів, закріплених у чинному законодавстві, вважаємо доцільним дослідити сутність та підстави застосування саме тих спеціальних засобів, які в практичній діяльності поліцейських застосовуються найчастіше та при застосуванні яких найбільше виникає дискусійних питань.

Одними з перших спеціальних засобів, про які згадується у Законі № 580, та які поліцейські на практиці застосовують досить часто, є гумові та пластикові кийки. Початок використання кийків (раніше у міліції – палиці) починається ще з часів СРСР. Саме у 1962 році гумові палиці (спочатку на озброєнні у міліції були лише гумові палиці) були прийняті на озброєння, відповідно до наказу Міністра внутрішніх справ СРСР «Про прийняття на озброєння міліції гумової палиці і наручників». У подальшому, крім гумових кийків, з'являються пластикові кийки типу «Тонфа», застосування яких регулювалося Постановою № 49.

Сьогодні умови застосування гумових та пластикових кийків, а також відповідні заборони щодо їх застосування закріплені у Законі № 580. Так, відповідно до пункту 2

статті 45 Закону № 580, гумові та пластикові кийки застосовуються для: відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського; припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень [5].

Відповідно до пункту 1 частини четвертої статті 45 Закону № 580, поліцейським заборонено:

«наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт» [5].

Якщо порівняти заборони щодо застосування кийків, які закріплені у Законі № 580 з тими, які були визначені Постановою № 49, можемо сказати, що законодавець звужив перелік ділянок тіла людини, в які заборонено наносити удари, зокрема виключивши – сонячне сплетіння та нирки.

Враховуючи, що при застосуванні кийка на практиці, заборони, які закріплені у Законі № 580, не завжди можуть бути дотримані через різні «нестандартні» ситуації та брак часу у поліцейського, для того щоб обирати в яку «дозволену» частину тіла застосовувати кийок, вважаємо за доцільне до заборонених ділянок тіла, тобто куди не можна наносити удари кийком, додати нирки, враховуючи важливість функцій цього органу та тяжкість наслідків, які можуть настати після нанесення по них удару.

Необхідно зазначити, що законодавцем, крім нирок, було виключено сонячне сплетіння зі списку заборонених ділянок тіла. На нашу думку, цю ділянку тіла можна не вносити окремо в зазначений список, адже сонячне сплетіння відноситься до черевини живота, а живіт уже віднесений до ділянок тіла людини куди застосовувати кийок заборонено.

Наступними спеціальними засобами, застосування яких закріплено у Законі № 580, є засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо).

У Законі України «Про міліцію» засобами обмеження рухомості були наручники та засоби зв'язування, натомість у чинному Законі № 580 засобами обмеження рухомості є кайданки та сітки зв'язування. Якщо звернутися до академічного тлумачного словника, то в ньому поняття «кайданки» тотожне з поняттям «наручники» [6], тому, виходячи з цього, можна вважати, що ці два поняття можна використовувати як синоніми.

У пункті 3 частини четвертої статті 42 Закону № 580 до засобів обмеження рухомості, крім кайданок, віднесено сітку зв'язування. Варто сказати, що поняття «сітка зв'язування» в чинному законодавстві, науковій та навчальній літературі не знайшло свого відображення. Крім того, на сьогодні в Україні відсутні науково-технічні розробки за напрямом розробки сітки зв'язування, а також належне нормативне врегулювання питання щодо її застосування, відповідно відсутня і практика застосування зазначеного спецзасобу у діяльності Національної поліції України. Отже, викладене вище дає можливість прийти до висновку, що сітка зв'язування як захід примусу в поліцейській діяльності не застосовується.

Пунктом 9 частини третьої статті 45 Закону № 580 визначено, що кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються: до особи, яка підозрюється у вчиненні

кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти; під час затримання особи; під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого; якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточенню; проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточенню або собі [5].

Також Законом № 580 закріплено, що поліції заборонено застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску [5]. У цьому контексті привертає до себе увагу питання регламентації та фіксації факту послаблення тиску кайданків. Це питання не має чіткої правової регламентації, що може призводити до зловживань поліцейських та як наслідку завдання шкоди здоров'ю затриманих осіб [7].

Ще одним спеціальним засобом, який у практичній діяльності поліцейських застосовується доволі часто, є засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії.

Раніше у діяльності міліції засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, в Законі України «Про міліцію» визначалися як «сльозоточиві речовини», а їх перелік був закріплений у Постанові № 49.

На сучасному етапі діяльності поліції в Україні правовою підставою застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, є Закон № 580. Зокрема, відповідно до підпункту три пункту 3 статті 45 зазначеного закону, поліцейські, які пройшли відповідну спеціальну підготовку, мають право застосовувати такі спеціальні засоби для: відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень [5].

Вказаним законом також встановлено низку обмежень та заборон щодо застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії. Зокрема, під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, заборонено здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин [5].

Крім Закону № 580, єдиним відомчим нормативно-правовим актом, який установлює вимоги до зберігання, носіння та застосування засобів сльозогінної та дратівної дії, є наказ МВС України «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів «Терен-6», «Терен-7» і «Терен-7М» від 18.10.2018 № 847 [8]. Варто зазначити, що серед перелічених спеціальних засобів тільки «Терен-6» відноситься до засобів сльозогінної та дратівної дії.

Нормативно-правим актом, який встановлює загальні технічні вимоги, правила приймання, зберігання, транспортування, методи контролювання якості виготовлення виробів та гарантії виробників, газових балончиків, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, які знаходяться в обігу на території України, є ДСТУ 9131:2021 від 01.05.2022 [9]. Проте зазначений документ не унормовує порядок застосування засобів сльозогінної та дратівної дії у діяльності поліцейських.

Враховуючи зазначене, можемо зробити висновок, що на сьогодні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, у якому було б закріплено повний перелік засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, які у своїй діяльності можуть за-

стосовувати поліцейські, та належні правила щодо їх застосування. Виходячи з цього, Баландин А. та Цуркан О. пропонують прийняти нормативно-правовий акт на рівні Міністерства внутрішніх справ України, що урегулює такі питання [10, с. 303].

Підтримуючи думку згаданих авторів, вважаємо, що застосування всіх видів засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, які у своїй діяльності застосовують поліцейські, має врегульовуватися відомчим наказом, який затвердив би детальні правила їх застосування.

Серед широкого переліку спеціальних засобів, закріплених у Законі № 580, на наше переконання, на особливу увагу заслуговують – службові собаки.

Слід зауважити, що порядок застосування службових собак у діяльності поліцейських, на відміну від згаданих спеціальних засобів, крім Закону № 580, регулюється окремим відомчим наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України». Зазначений наказ, крім основних завдань та функцій кінологічних підрозділів, визначає низку організаційних питань щодо: порядку використання службових собак під час здійснення службових завдань кінологами НПУ, правил утримання, придбання, ветеринарного забезпечення та списання службових собак, а також основи організації діяльності навчальних закладів поліції (з питань службової кінології), у яких здійснюють підготовку кінологів [11].

На сьогодні потребує законодавчого врегулювання питання щодо віднесення службових собак як живих істот до переліку спеціальних засобів.

Так, Законом № 580 визначено, що спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин. З цього визначення не зрозуміло, чи є службові собаки спеціальним засобом, адже собаку не можна вважати пристроєм, приладом або предметом. Навіть вказівка, що міститься вкінці визначення виокремлює тварин із числа спеціальних засобів: «...таких засобів та службових тварин». Хоча надалі, у ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», при характеристиці правил застосування спеціальних засобів службові собаки стоять поряд зі спеціальними засобами [12, с. 45–46]. Отже, враховуючи неточності при визначенні поняття «спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу», вважаємо доцільним виокремити службових собак з переліку спеціальних засобів шляхом доповнення Закону № 580 окремою статтею, в якій передбачити порядок застосування службових собак.

У діяльності поліції, відповідно до пункту 12 статті 45 Закону № 580, службові собаки застосовуються під час:

- а) патрулювання;*
- б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;*

- в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;
г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського [5].

Здійснивши аналіз організаційно-правового забезпечення застосування спеціальних засобів, варто зазначити, що чинне законодавство у сфері застосування поліцейськими спеціальних засобів не позбавлене недоліків.

Для вирішення наявних проблем вважаємо необхідним:

- внести зміни до пункту 1 частини четвертої статті 45 Закону № 580 та викласти в такій редакції: «наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шії, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку), в живіт і нирках»;
- чітко регламентувати в законодавстві питання послаблення тиску кайданків;
- розробити єдиний підзаконний нормативно-правовий акт, у якому закріпити повний перелік засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, які у своїй діяльності можуть застосовувати поліцейські, та належні правила щодо їх застосування;
- виокремити службових собак з переліку спеціальних засобів шляхом доповнення Закону № 580 окремою статтею, в якій передбачити порядок застосування службових собак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про міліцію : Закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 4. Ст. 20.
2. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку : постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 № 49. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/KP910049?an=18160> (дата звернення: 30.10.2023).
3. Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 № 1024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.10.2023).
4. Павленко С., Риженко Є. Огляд нормативно-правової бази, що регламентує порядок застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань. URL : <file:///C:/Users/admin/Downloads/4978-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-4877-1-10-20220707.pdf> (дата звернення: 30.10.2023).
5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
6. Кайданки. URL: <http://sum.in.ua/s/kajdanky> (дата звернення: 30.10.2023).
7. Ковальова О. Законний порядок і проблемні питання застосування спеціальних засобів. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. Харків, 2018. С. 16–19.
8. Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів «Терен-6», «Терен-7» і «Терен-7М» : наказ МВС України від 18.10.2018 № 847. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/re32960?an=1&ed=2018_10_18 (дата звернення: 30.10.2023).
9. ДСТУ 9131:2021 від 01.05.2022. Спеціальні засоби самооборони. Газові балончики, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії. Загальні технічні умови. URL : http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=96324 (дата звернення: 30.10.2023).
10. Баландін А., Цуркан О. Правові засади застосування поліцейськими засобів, спорядже-

© Matsko Vita, 2023

них речовинами сльозогінної та дратівної дії. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2019. С. 302–303.

11. Інструкція з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

12. Селюков В. Особливості використання службових собак у діяльності поліції. Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб. Харків, 2018. С. 45–47.

REFERENCES

1. Pro militsiuii. “About the police”: Law of Ukraine dated December 20, 1990.No. 565-XII. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1991. No. 4. Art. 20 [in Ukrainian].

2. Pravyla zastosuvannya spetsialnykh zasobiv pry okhroni hromadskoho poriadku. “Rules for the use of special means in the protection of public order”: resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR, dated 27.02.1991, No. 49. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP910049?an=18160>. (Date of Application: 30.10.2023) [in Ukrainian].

3. Pro zatverdzhenniaperelikutaPravylzastosuvanniaspetsialnykhzasobivviiskovosluzhbovtsiamy Natsionalnoi hvardii pid chas vykonannya sluzhbovykh zavdan. “On the approval of the list and Rules for the use of special means by National Guard servicemen during the performance of official tasks”: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated 20.12.2017, No. 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF#Text>. (Date of Application: 30.10.2023) [in Ukrainian].

4. Pavlenko, S., Ryzhonok, Ye. Ohliad normatyvno-pravovoi bazy, shcho rehlamentuie poriadok zastosuvannya spetsialnykh zasobiv viiskovosluzhbovtsiamy natsionalnoi hvardii pid chas vykonannya sluzhbovykh zavdan. “Review of the legal framework regulating the use of special equipment by National Guard servicemen during the performance of official duties”. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/4978-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-4877-1-10-20220707.pdf>. (Date of Application: 30.10.2023) [in Ukrainian].

5. Pro Natsionalnu politsiuii. “About the National Police”: Law of Ukraine dated July 2, 2015. No. 580-VII. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2015. No. 40-41. Art. 379. [in Ukrainian].

6. Kaidanky. “Handcuffs”. URL: <http://sum.in.ua/s/kajdanky>. (Date of Application: 30.10.2023) [in Ukrainian].

7. Kovalova, O. (2018). Zakonnyi poriadok i problemni pytannia zastosuvannya spetsialnykh zasobiv. “Legal procedure and problematic issues of the use of special means”. Training of police officers in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: a collection of scientific works. (Kharkiv). P. 16-19 [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennia Pravyl zberihannia, nosinnia ta zastosuvannya spetsialnykh zasobiv «Teren-6», «Teren-7» i «Teren-7M». “On approval of the Rules for storage, carrying and use of special means ‘Teren-6’, ‘Teren-7’ and ‘Teren-7M’”: order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine from 18.10.2018, No. 847. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/re32960?an=1&ed=2018_10_18. (Date of Application: 30.10.2023) [in Ukrainian].

9. DSTU 9131:2021 vid 01.05.2022. Spetsialni zasoby samooborony. Hazovi balonchyky, sporiadzeni rechovynamy slozohinnoi ta drativnoi dii. Zahalni tekhnichni umovy. “DSTU 9131:2021, dated 01.05.2022. Special means of self-defense. Gas canisters, equipped with substances of lachrymatory and irritating action. General technical conditions”. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=96324. (Date of Application: 30.10.2023) [in Ukrainian].

10. Balandin, A., Tsurkan, O. (2019). Pravovi zasady zastosuvannya politseiskymy zasobiv, sporiadzenykh rechovynamy slozohinnoi ta drativnoi dii. “Legal principles of police use of means equipped with tear and irritant substances”. Training of police officers in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Kharkiv. P. 302-303 [in Ukrainian].

11. Instruktsiia z orhanizatsii diialnosti kinolohichnykh pidrozdiliv Natsionalnoi politsii Ukrainy. "Instructions on organizing the activities of canine units of the National Police of Ukraine": order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, dated 01.11.2016, No. 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>. (Date of Application: 27.07.2023) [in Ukrainian].

12. Seliukov, V. (2018). Osoblyvosti vykorystannia sluzhbovykh sobak u diialnosti politsii. "Peculiarities of using service dogs in police activities". Ways to improve the professional level of employees of canine services. Kharkiv. P. 45-47 [in Ukrainian].

UDC 342.95:352.74(477)

Matsko Vita,
Candidate of Juridical Sciences,
Senior Researcher, State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-4149-8744

WAYS OF IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL SUPPORT OF THE USE OF SPECIAL MEANS IN THE ACTIVITY OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

The article analyzes the organizational and legal support for the use of special means in the activities of the National Police of Ukraine. According to the author, prior to the reform of internal affairs bodies and the establishment of modern police, law enforcement relied heavily on the use of special means. The police are authorized to use specific measures to carry out their duties, including handcuffs, rubber batons, binding tools, tear gas, light and sound distraction devices, devices for opening premises and forced traffic stops, water cannons, armored vehicles, special vehicles, and service dogs. Attention is focused on the imperfections of the current legislation, which regulates the use of special means, both by servicemen of the National Guard of Ukraine and by police officers. The article focuses on the study of the essence and reasons for the use of those special tools that are most often used in the practical activities of police officers and at the use of which the most controversial issues arise. The use of rubber and plastic batons was analyzed. It is proposed to add the kidneys to the forbidden parts of the body, that is, where you cannot strike with a club, because of the importance of the functions of this organ and the severity of the consequences that may occur after hitting them. The police procedure and grounds for using means of restricting mobility, such as handcuffs and tying nets, have been studied. Attention was focused on the need to regulate the issue of recording the fact of loosening the pressure of handcuffs, the failure to regulate which can lead to abuse by police officers and, as a consequence, cause harm to the health of detained persons. The use of tear and irritant substances in police operations is characterized. It is noted that the use of all types of means equipped with substances of tear and irritant action, which are used by the police in their activities, should be regulated by a departmental order, which would approve detailed rules for their use. The legal basis for using service dogs in police operations has been disclosed. It is indicated that service dogs should be separated from the

© Matsko Vita, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.4\(62\).8](https://doi.org/10.36486/np.2023.4(62).8)

Issue 4(62) 2023

<https://naukaipravookhorona.com/>

list of special means by supplementing Law No. 580 with a separate article, which provides for the procedure for the use of service dogs. Proposals for improving the organizational and legal support for the use of special means in the activities of the National Police of Ukraine are presented.

Keywords: special means, National Police of Ukraine, legal regulation, batons, handcuffs, means equipped with tear and irritant substances, service dogs.

Отримано 23.11.2023